

Az 1950-es egyezmény*

II. rész

Grösz: Újból hangsúlyozzuk, hogy a szerzetesrendek feloszlata és egyes szerzetesházak megszüntetése kizárólag az apostoli szentszék egyedüli joga; sem az egyes püspököknek, sem a püspöki karnak, sem a szerzetesrendek főinek arra hatalma nem terjed ki, és az egyházi rend megsértése nélkül abban közre sem működhetnek. Valahányszor az államhatalom a szerzetesrendek feloszlatásához nyúlt, az egyház mindig tiltakozott ellene, a szabad vallásgyakorlásnak megsértése ellen. Mi sem vehetjük tudomásul a kormánybizottság ama legutóbbi bejelentését, hogy a kormány elhatározott szándéka a szerzetesrendek egy részének megszüntetése, illetőleg működési engedélyének megvonása. Mi beletörődünk az államhatalom közreműködésébe, ennek enyhítésében nyilvánulhat meg működésük. Ennek értelmében teszem meg alábbi javaslatainkat.

1. Ne vonassék meg a működési engedély azoktól a szerzetektől, amelyek egyedüli célja a tagok önmegszentelődése és a lelkipásztori munka. Ezeken sem az állam és kormányforma megváltozása, sem az iskolák államosítása, működési körükön semmit sem változtatott. A népköztársaságban ugyanúgy élnek és működnek, mint az előző évszázadokban.

2. Azoknál a szerzeteknél, amelyeknek működési engedélyt a kormány meg fogja vonni, mindenképpen ragaszkodni kell ahhoz, hogy az ilyképpen Magyarországon megszüntetett rendek tagjainak megadassék a lehetőség, hogy az országot — ahol nem folytathatják az általuk szabadon választott életmódot — elhagyhassák. Mi vállaljuk, hogy ebből kifolyólag az országot semmi különösebb kár nem fogja érni, legalábbis nagyobb nem, mint magának a működési engedély megvonásának tényéből, amelynek híre eljut külföldre is és a külföld természetszerűleg a magyarországi vallásüldözés egyik pontjának fogja feltüntetni.

Legutóbb hallottuk, hogy a Magyar Népköztársaságot a nyugatiak hírverése nem érinti, akkor az eltávozott szerzetesektől sem kell Magyarországnak félnie.¹ Ezek száma nem lesz nagy, részben a nyelv miatt stb. A vallás szabad gyakorlásának elve, az emberi szabadság megköveteli a külföldre való távozás lehetőségének megadását. Kérjük ezt különösen azon szerzetesepapok részére, akik itthon a lelkipáasztorkodásban nem alkalmazhatók, viszont nyelveket beszélnek.

3. A működési engedély megvonásával sújtott, tehát tényleg feloszlott szerzetek azon tagjainak, akik itthon maradnak, meg kell adni a lehetőséget, hogy tetszésük szerint helyezkedhessenek el a polgári életben, oda mehessenek az országban, ahova akarnak, olyan munkát vállalhassanak, amit akarnak. Meg kell adni a Népköztársaság Alkotmányában mindenki számára biztosított jogokat: a 45. §. biztosítja a munkához való jogot, az 57. §. biztosítja a polgárok személyi szabadságát és sérthetetlenségét, a magánlakás tisztelben tartását.

* A dokumentumokat *Gergely Jenő: Az 1950-es egyezmény* című készülő könyve alapján, az ő jegyzeteivel tesszük közzé. A szövegben az eredeti írásmódot követjük.

Nevezetesen meg kell adni:

a) azoknak, akik plébániát vezettek, nyilvános templomot, kápolnát gondoztak, amelyben istentiszteletet végeztek, és személyük ellen állampolgári szempontból kifogás nincs, meg kell adni, hogy tovább működhessenek világi papi ruhában,

b) a többi felszentelt pap a szerzet lelkipásztorkodásában alkalmazható legyen,

c) a szerzetesek és szerzetesnők családjukhoz visszatérhessenek, egyházközségekben, plébániákon vagy magánháztartásban munkát vállalhassanak,

d) öregekről, betegekről gondoskodás történjék, a szerzetesrendek azon házait, amelyek az öregek és betegek otthonait szolgálnák, a lefoglalásból mentesíteni kell, ha elvették, számukra vissza kell adni és ezen otthonokban elhelyezettek megélhetését biztosítani kell,

e) a püspöki kar nem ellenzi, akik akarnak állami alkalmazást vállalhatnak, de szemináriumtól, politikai pártba való belépéstől, vallás- vagy egyházellenes tárgyú összejövetelektől mentesek legyenek. Munkaidejükön kívül szabad rendelkezhessenek életmódjukkal, ha többen közösségben akarnak élni, azt megtehessek.

Megjegyezzük és el nem hallgathatjuk, hogy a szerzetesek ha ki is lépnek, fogadalmuk továbbra is köti őket, mert arról csak az apostoli szentszék adhat felmentést. Ez a kormány szerint az egyház belső ügye, de nem fogja megengedni, hogy titkos szerzetesi közösség ne maradjon.² A volt szerzetesek kisebb közösségben együttélni kívánnak, erre az Alkotmány értelmében joguk van, úgy, mint más állampolgároknak is szabad 3—4-en együttlakni. A kormánynak ezeket is módjában áll állambiztonsági szempontból szemmel tartani. Maga a püspöki kar is azon lesz, hogy e tekintetben kifogás ne merüljön fel.

A legutóbbi tárgyaláson a püspöki bizottság ígéretet kapott, hogy a kényszerszertartózkodásra ítélt szerzetesek hazamehetnek, ha nyilatkoznak, hogy a szerzetesi közösséget elhagyják. A fogadalmuk kötelező erővel megmarad. Kérjük ennek foganatosításához a lehetőség megadását. Ez arra a csoportra vonatkozzék, akiknek az engedélyt meg fogják vonni. A másik csoport, akik tovább működhetnek. Az eddigi megbeszélésekből nem elég világos, hogy mik ezekre vonatkozólag a kormány elgondolásai. Teljes működési vagy korlátolt működési engedélyre gondol-e. Teljes működési engedély esetén a szerzetesek az eddigi módon folytathassák életüket és tevékenységüket. Kérésünk, hogy a működésükhöz, életükhöz szükséges szerzetesházak megmaradhassanak, visszaadassanak és a megfelelő utánpótlásról gondoskodhassanak.

Korlátolt működési engedély esetén javaslataink lényegében azonosak a feloszlásra kerülő szerzetesekével. Ha a rendek korlátoztatása miatt nem alkalmazhatók, visszatérhessenek családjukhoz, magánháztartásban alkalmaztassanak, vagy külföldre mehessenek. Az öregekről, betegekről gondoskodás történjék.

Ami végül az esetleg visszaadandó iskolákat illeti, részletesebben nem tudunk nyilatkozni, mert nem tudjuk, hogy hány és milyen fajta iskolákat akar a kormány visszaadni. Ez az ügy összefügg azzal, hogy némely szerzetesrendektől nem vonják meg a működési engedélyt.

Az elmúlt hét folyamán a bizottság szerzetes tagjai a szerzetesrendek vezetőivel megbeszélést tartottak és az ebből kifolyó javaslatokat és előterjesztéseket — amelyek eléggé egyeznek az érnálalám elmondottakkal — Sárközi Pál pannonhalmi apát ismerteti.

Rákosi: Amennyire így első hallásra meg lehet ítélni, az ugrópont tulajdonképpen a II., amelyik elmondja, hogy amennyiben a rendek közül egyesek megmaradhatnak, a mások működési engedélyt a kormányzat megvonja, ehhez természetesen a püspöki karnak lehetetlen hozzájárulnia. Keresni kell tehát a megvalósítás olyan módját, amely lehetővé tenné, hogy a kormányzat ebbeli elhatározását, mint tőlünk kénytelen tény, legalább tudomásul vehessük és közös megbeszéléssel elviselhetővé tehessek. Ez volna az a kérdés,

amelyről tárgyalni kellene. Ez bizonyos fokig novum, mert a szerzetesrendek vezetői és a püspöki kar képviselői látják, hogy egy olyan helyzettel állanak szemben, amelyben keresni kell a kisebb rosszat. Amennyiben a kormány egy előzetes megbeszélés alapján enyhített formában hajtja végre, akkor a püspöki kar passzívan, vagy tűrően tudomásul venné. Ez a lényeg. Ez a gyakorlatban azt jelentené, hogy mi erről Önökkel, legalábbis kifelé publikálható írásos megegyezést nem köthetünk. Itt megbeszéljük és igyekszünk a rendszabályokat úgy végrehajtani, hogy az a maximális szenvedést, izgalmat vagy sűrűlódást törölje. Mi kellene a továbbiakra vonatkozólag? Ezekben a rendszabályokban rendkívül fontos a számszerűség. A mi elképzelésünk az, hogy visszaadnánk a katolikus egyháznak annyi iskolát, mint a reformátusoknak és evangélikusoknak együttvéve van. Ez első látásra nem valami megnyugtató, mert a katolikusok száma kb. háromszor annyi, mint a reformátusoké és evangélikusoké, de nekünk annakidején a reformátusok és evangélikusok megmutatták, hogy az ő általuk fenntartott iskolák száma aránylag hasonlóképpen nagyobb, mint a katolikusok által fenntartott iskolák száma. Annakidején, amikor szó volt róla ők nagyon tiltakoztak az ellen, hogy a katolikus egyház arányosan kapja az iskolákat, mert a kálvinisták, amikor az állam nyomta őket, kénytelenek voltak több iskolát felállítani.

A papi utánpótlás kérdését eddig sem vetettük fel, mert ez az egyház belső ügye. A reformátusok és evangélikusok tudomásul vették, hogy szeptemberre az egyetemi papképzés is leválik és nem ártana, ha ez a katolikus egyházzal is simán menne.³

Hogy melyik legyen az a hat iskola,⁴ azt majd kitárgyalják, mert ha nem vigyázunk, akkor minden szám automatikusan megduplázódik. A püspök uraknak meg kell tudniok, hogyha meghallják kifelé, hogy visszaadunk 6 történelmi patinás egyházi iskolát, abból igen komoly felhőrdülés lesz. Különösen a pedagógusoknál, akiknek az iskolát át kell adniok, ez nem egyszerű dolog. Mi nem akarunk beleszólni, Önök határozzák el, hogy ezeket az iskolákat milyen szerzetesrenddel — közöttük egy apácarenddel — akarják elláttatni. Nekünk az is lényegtelen, abba se szólunk bele, ha a leányiskolát is szerzetesekkel akarják, mint pedagógusokkal ellátni. Ez egyelőre még csak az én elgondolásom, mert minisztertanács elé még nem mentünk vele.

Hogy ehhez mennyi pedagógus kell és ennek megfelelően az illető szerzetesrend milyen létszámú legyen, azt ki kell számolni, én nem tudom, hogy egy iskolának mennyi pedagógusra van szüksége. Kb. 30—40 emberre.

Ez volna a kiindulás, ezt is azért sürgetem, hogy minden irányban lássák, hogy nem valami generális rohamról van szó az egyház ellen, vagy valami külön rossz elbánásról a katolikus egyház felé. Én nagyon jól tudom, hogy maga ez az iskola bizonyos fokig hasonlít az Archimedes pontjához, hogy „adjanak egy pontot neki és ki fogja fordítani a világot”, Önöknek is jelképesen megvan az iskolájuk és ez igazolása annak, hogy a szerzetesrendeket, mint olyat, amelyet Önök rendkívül szükségesnek tartanak, a kormány nem akarja magától megszüntetni.

Önök megcsinálhatják, hogy a visszakapott iskolákat egyetlen rend vagy két-három rend kezelje. Azért mondom, hogy maximum három, mert minden iskolára egy rendet meghagyni, az nagyon átlátszó dolog. Az úgy nézne ki, hogy egy gombhoz lesz egy szerzetesi kabát. Ebbe mi nem óhajtunk beleszólni, ezt egymás között tárgyalják ki.

Az utolsó kérdésre, hogy Önök tudni szeretnék a kormány konkrét szándékát, csak azt mondhatom, hogy kb. 6 iskolára gondoltunk, amennyi a reformátusoknak és evangélikusoknak együtt van. Meg kell mondanom, hogy itt már jó adag engedékenység van részünkről, mert a reformátusok és evangélikusok külön fel lesznek háborodva, hogy ők jó fiúk voltak⁵ két esztendőn keresztül és most a katolikus egyház, aki annyit borsot tört a népi demokrácia orra alá, ezeket így megkapja.

Most ezen belül a többi rendekre vonatkozólag meg kell vonni a működést. Ezekre vonatkozólag, amiket Önök javasolnak, rendkívül fontos a számszerűség. Látni kellene,

hogyan nézne ez ki a gyakorlatban, mennyi az, aki külföldre menne Önök szerint, vagy akiket Önök külföldre akarnak küldeni. Bár ez talán nem megy olyan simán, lehet, hogy a külföldi rend azt mondja, tessék itthon maradni, mert a kormány nem követel semmi olyat, ami lelki vagy katolikus meggyőződésükkel ellenkezik.

Czapik: Még nem tárgyaltunk senkivel, de biztosra vesszük, hogy befogadják őket.

Rákosi: Szíveskedjenek írásban megmutatni, hogy lássuk a problémát konkrétan mennyi az, aki külföldre menne, én nem ígérhetem itt, hogy a kormány elfogadja, hogy külföldre mehessenek. Itt is nagyon óvatos formában benne van, hogy a legjobb kezesség mellett is előfordulhat olyasmi, ha valaki külföldön van, Önök nem garantálhatják, hogy mit csinál. A tömegek 99%-a betartja, mert nem nagyon értik a politikai szereplést, de a nagy számok törvénye alapján lesz egy töredék, amely nem tartja be. Ennélfogva itt nem vállalhatok garanciát, hogy a kormány ezt elfogadja. Az eddigi tapasztalataink alapján, nem akarom részletezni, hogy a rendkívül sok magyar emigráns fasiszta szervezetnél mindentől van hátul egy-két pap, aki Róma felé viszi. Emiatt nagyon viszolyognak a mieink attól, hogy külföldre, mint aktív papok kimenjenek.

A másik dolog, hogy 10% pontossággal tessék közölni, hogy mennyi azoknak a szerzeteseknek száma, akiket, mint papot el akarnak helyezni. Kb. 3—400 lehet.

A 60 éven felülieket és öregeket, betegeket aggod házában helyezzük el, vagy valami másfajta gondoskodás történik velük, ezeknek a száma nem lehet több mint 10%. Ezt is írásban kérjük beadni.

A maradékra vonatkozólag a kormány vállalja, hogy mindenki szabadon vállalhat munkát és a kormány segédkezet nyújt, hogy elsősorban a szakmájukban tudjanak elhelyezkedni. Tehát taníthatnak, tanítónők, ápolónők lehetnek. A kormány ez elé nem gördít akadályt, ha egyéb szempontból nincs ellenük kifogás. Szabad pályára is mehetnek, sőt hajlandók vagyunk átképző tanfolyamot is adni nekik. Ezzel is mutatni akarjuk, hogy nem valami üldözésről, vagy szétnyomásról van szó, hanem igyekszünk ezt a nehéz kérdést, amennyire lehet minimális súrlódással végrehajtani.

Hogy az állam a népi demokrácia minden polgárának a szabad idejét pontosan regulázza, ezt nem tudom honnan veszik. Amikor szabad ideje van valakinek, azt teszi, amit akar.

Ha valakinek a rendje fel van oszlatva, az apácaruhát nem viselhet. Franciaországban és Amerikában is az utcán nem járhat papi ruhában, hanem csak a sekrestyében veheti fel. Amerikában van egy törvény, amely megtiltja, hogy a szerzetben lévő papok és apácák szerzetesrendi ruhában tanítsanak.

Az együttlakással kapcsolatban: nem szeretném, hogy ha egy feloszlott zárda helyett, ahol 80-an laktak, most 15 zárda keletkezne 5—5 apáca jelenlétével, ahol imádkoznának, egyházi énekeket énekelnének, az öregasszonyok odacsödülnének az ablakuk alá. A szomszédban pedig kommunisták laknak, akik emiatt elkezdenének balhézni. Különben semmi kifogás nem volna az együttlakás ellen, ha politikailag lojálisan viselkednek.

8000 emberről van szó, ahogy most látom, és a nagy számok törvénye alapján lesz néhány tucat, amelyek a pártba is fog jelentkezni. Itt mi nem fogunk senkit sem kötéllel, tavaly tavasszal 200 000 embert zártunk ki a pártból. Nyugodtan írásba adhatjuk, hogy ez a félelmük indokolatlan. (...)

Talán Önök is törjék a fejüket, a normával kapcsolatban látjuk, hogy kb. 6000 foglalkozás van. Egy gyáron belül néhány száz van. Ezrével vannak a foglalkozások, tessék ezek között választani. Az ilyen dolgok, amennyiben lojálisan és a kölcsönös megegyezés szellemében történnek a dolgok, ezek harmadrendű kérdések. Nekünk a számokat kellene látnunk.

A külföldre menéssel kapcsolatban semmi konkrétet nem ígérhetek. Habár látszólag az Önök részére az a legjobb, hogy külföldre menjenek, a gyakorlatban ez nem olyan

egyszerű. Sem azoknak, akik kimennek, sem Önöknek. Az új rendházakban nyelveket kell tanulniok. Hacsak nem olyan átvészelési gondolat van bennük, hogy ezt a pár hónapot majd csak kibírják, mert akkor természetes, hogy hat hónapot Dél-Afrikában, vagy Dél-Amerikában kibírnak. Különbösen úgy hallom, hogy Dél-Amerikában nagy a paphiány, ott is a gyakorlat és az elmélet nem esik egybe.

Ez gyakorlatban hogy lenne végrehajtható? Amennyiben mi ezt a rendezést kihozzuk, szükségünk volna tudni, hogy melyek azok a rendek, amelyeknek az iskolát átadnák. A többi rendeknek sajnos nincsen állami funkciója, az összes kórházak államosítva vannak és ebbe bele vesszük a két nagy kórházat is. 96%-a ennek a szociális feladatnak az állam kezében van, 4% van az egyháznál. 100 évvel ezelőtt ez fordítva volt, de megváltoztak az idők. Mindenféle szempont, ellátás stb. megköveteli az egységesítést.

Azt szeretném tudni, hogy melyik az a szerzetesi rend, amelynek a fenntartását Önök pedagógiai szempontból helyesnek tartják, és melyik az az apáca rend, mert női tagozata is lesz az iskolának.

Czapik: Két női tagozat van, inkább mind a kettőt meg lehetne tartani.

Rákosi: Ha nem vigyázunk, akkor megint mind a 70 rend megmarad. Tessék írásban megmondani. Lefelé a szám minimuma adja a maximális lehetőséget, hogy elfogadjuk.

Nyilatkozat a népi demokrácia mellett, nyilatkozat a béke mellett. Mi olyat nem kérünk, mint amit a lengyel püspökök adtak, az a lengyel püspökök részéről hazafias és férfias magatartás volt, ami nem is annyira a pápához, hanem másokhoz szolt. El tudjuk képzelni, hogy a pápa vagy Róma részéről egy ilyen nyilatkozattal szemben valószínűleg sokkal nagyobb lenne az ellenállás, mint ami a lengyeleknél volt.

Ha egy ilyen megegyezés lesz, akkor egy pozitív megfogalmazást találunk és utána rámennénk a gyakorlati dolgokra, anyagiakra és egy olyan kérdésre, mint a kegyúri jog. Ezeket is rendezni kell és rendezni kell valahogy azt is, hogy a demokratikus meggyőződése miatt senkit se lehessen üldözni az egyházban, mert ez egy olyan kérdés, amiben mi nem engedhetünk.

Az alsó papok között van egy egészséges mozgalom, amely kéri az állam és egyház közti kibékülést és hallottam, hogy aki ebben részt vesz azt fenyegetik.⁶ Mindszenty idejében a világ legegyszerűbb dolga volt, hogyha valaki befújta, hogy ez a pap demokratikus, akkor egyik napról a másikra repült a mostani helyéről. Ezt mi fogjuk kikötni, hogy a népi demokráciában egy lelkeszt azért, mert demokratikus, nem üldözhetnek. Ez azt hiszem loyális követelés.

Czapik: Ott van a baj, hogy azok akik ezt aláírták,⁷ azok az Önök részére nem jelentenek dicsőséget.

Hamvas: Ez fegyelmi kérdés, akkor amikor a püspöki kar tárgyal, akkor ők mint másik tárgyaló fél nem állhatnak oda. Ezt a fegyelmet mi is, nemcsak a kommunisták, megkívánjuk.

Rákosi: Nekünk itt külön véleményünk van. Mi megegyezni a katolikus egyház mostani vezetőivel akarunk. Ami ezt a mozgalmat illeti, mi övelük nem tudunk megegyezni, de úgy gondoljuk, hogy a katolikus egyházon belül, amelyet meg kell mondani Mindszenty és még utána is odakölcsonöztek a régi rend védelmébe, a katolikus egyház hívői között lesznek nagyon sokan, akik úgy tekintik a jövendő megegyezést és a mostani tárgyalást, mint egy árulást az anyaszentegyház ellen. Hogy Önök ezzel a bandával egy asztalhoz ülnek, az méltatlan a keresztény elgondolással. Külföldön is ezt mondják.

Mi az Önök helyzetét könnyítjük meg, amikor megmutatjuk, hogy az alsó papság, amely a tömeggel kapcsolatban áll, kezdeményezi ezt. Arra, hogy külön ilyen papi mozgalmat

szerveztünk volna, arra nagyon sok mód lett volna, de még a legsúlyosabb időben is az volt az álláspontom, hogy mivel tudjuk, hogy igazunk van és előbb vagy utóbb a katolikus egyház vezetői is belátják ezt az igazat, elutasítottam minden olyan kísérletet, amely szembeállította volna az alsópapságot a felső papsággal.⁸

Az Önök helyzetét könnyítik meg belföldön a fasiszta katolikusokkal⁹ szemben és kifele azokkal a katolikusokkal szemben, akik azt hiszik, hogy Önök opportunizmusból, vagy azért, mert a kormány fenyegeti Önöket, azért akarnak megegyezni. Lehet, hogy a kezdeményezők között kétes elemek is vannak. Maga a kezdeményezés helyes dolog és Önöknek semmi okuk nincsen abban fegyvelmetlenséget látni. Nem arról van szó, hogy alá akarnak ásni az egyházat, hanem arról van szó, hogy a katolikus egyházat belülről felforgassák, nagyon helyesnek tartom abból a szempontból, hogy hivatkozhatnak mindenfelé rá, hogy amit most csinálnak, az nemcsak a mi, hanem a lelkeskedő papjaink véleménye is. Küldjenek oda olyan embereket, amelyek ezt a vonalat tudják képviselni és akkor nem lesz az a látszata, hogy az egyháztól való elhajlás. (...)

Hamvas: Azok a rendek, amelyek kapnak majd iskolát, azok bennmaradnak. Itt vannak azok a rendek, amelyek tisztán lelkipásztori munkát végeznek és végeztek, ezeknek az eltiltásának nincsen értelme. Domonkosok, ferencesek, kapucinusok, jezsuiták. A nem papokkal, papi tagokkal együtt megközelítik a 700-at, ebből felszentelt pap 400. (...)

Rákosi: Az én benyomásom az, hogy maga az előterjesztés most már konkrétabb, de lényegében egy hátsó ajtón keresztül vissza akarja csinálni a kormánynak azt a javaslatát, hogy a nem foglalkoztatható rendektől vonjuk meg a működési engedélyt.

Ami az I. 1. pontot illeti — amely úgy látszik az elvi dolgokat fekteti le — az nem is képezi itt vita tárgyát, a kormány egy pillanatig sem óhajtott a szerzetesrendek és az egyház belső viszonyaiba belenyúlni. Az a kérdés, hogy valaki milyen módon marad pap, ha otthagyja a szerzetesi életet, ezek belső ügyek.

Grósz: Ezt azért említettük fel, mert a végrehajtók kívánják — nem a kormány —, hogy a szerzetesek írják alá, jelentsék ki, hogy kilépnek a szerzetből és mint világi emberek fognak élni.

Czapik: És ha misézni akar, akkor lefoga a rendőrség és visszaviszi.

Grósz: A rendőrhatóságok kapjanak valami utasítást, hogy akik a szerzetesi közösségből kilépnek, azok mehessenek szabadon és helyezkedhessenek el úgy, ahogyan tudnak. Ilyen szempontból ne legyen a rendőrhatóság részéről nehézség. A végrehajtásnál vannak a bajok.

(Folytatását a következő számunkban közöljük)

Jegyzetek: 1. Itt Grósz érsek parírozta ki Rákosi támadását. — 2. 1950 után a titkos szerzetesi közösségben élés miatt sok szerzetes ellen folyt büntetőeljárás. — 3. Ezt az 1950. 23. tvr. kodifikálta. — 4. Rákosi az 1949-ban beígért 16 iskolát (gimnáziumot) most az első konkrét, számszerű javaslatában 6-ra redukálta, amelyből egy leánygimnázium. Ezt alkudta fel a bizottság 8-ra. — 5. Íme Rákosi cinizmusa, és a protestáns egyházak kompromisszum-készségének őszinte minősítése! — 6. A papi békemozgalom szervezéséről és a püspökök azzal szembeni fellépéséről van szó. — 7. A katolikus papi békegyűlést összehívó 32 tagú előkészítő bizottság tagjairól van szó. — 8. Rákosi itt kódósít, hiszen az első tárgyalási napon éppen ezzel fenyegette meg a püspököket. — 9. Abszurd minősítés ez Rákosi részéről, aki szinte mindent és mindenkit, ami vagy aki nem volt kommunista, fasisztának bélyegzett.